Број 229 У Новом Саду, уторак 27. септембра 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом и свецом и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

На Балкану ври.

Пећ, 24. септембра.

Да на Балкану ври, то је већ позната ствар Но данашње врење много је свестраније и силније од догађањег, оно је управо опште и изгледа да је створено, да изазове промену прилива, нарочито у Старој Србији и Маћедонији.

Има ту сваковрсних чета, осим Арнаута и Турака Грчке и турске чете боре се под окриљем и заштитом турских власти.

Турске чете, које се састоје из бескућника и пробисвета — преплављују највише српске крајеве, те робе и пустоше.

Грчке чете задржавају се само у крајевима где су Куцовласи и Грци у већем броју. Колико штете Грке, толико ударају на Куцовлахе, а нарочито на њихове школе и цркве. Познато је да је због тог дошло између Грчке и Румуније до прекида дипломатских односа. Те грчке чете сукобљавају се са бугарашким четама и потекле су управо и створене су за борбу против њих. Грчке чете су управо у пријатељству са турским четама и турским властима.

Чете бугарског маћедонског комитета развиле су опет свој рад. У првом реду ударају на српска села, отимају и убијају угледне Србе. Оне се боре и са турским четама, Арнаутима и турском војском, ал само кад морају. Највише избегавају борбу са српским усташким четама и ако дође до ње, то је само зато, што нису могли ту борбу избећи.

Српске чете састоје се махом из тамошњих српских урођеника, који се дигоше, да пушком и динамитом бране себе и своје, кад им је душа у подгрлац дошла. Српске чете боре се против сваког српског непријатеља и оне се боре храбро, до последње капи крви. Но не само то. Док све друге чете, робе, пустоше и нападају тамошње житеље, српске чете то не чине.

Све оне чете, осим српских, које се боре о својем руву и кругу, имају залеђине Грчке и бугарске чете јавно се организују у Грчкој и Бугарској, и са свачим снабдевене прелазе границе. Турске чете и поникле су, што их је створила турска влада. Арнаути осим што су неки племићи, банови слободњаци, те некажњено робе и пустоше, имају помоћи и од турске стране а и са друге. Они се управо и боре за лепу награду и мастан плен Нарочито се у последње време јако осилише Арнаути и турска војска. Говори се јавно, како је порта већ једном решила, да неда никоме да се меша у њене унутарње ствари. Хоће сама да господари у својим земљама и хоће сама да ствара законе и ред какав хоће. С друге стране опет се гуди, како су велике силе решиле, да се једном колико толико успостави ред, па ако порта неће милом, она ће силом. И како ће ускоро доћи до великих заплета.

Све те вести стварају још веће трзавице. Сви се уздају у некојег моћног и силног пријатеља, кад дође до тога, само Срби не рачунају у никог већ у Бога и десницу своју. Зло је овако и дозлогрдило већ, но боје се и смера здружених сила, јер се и отуд не надају добру по себе. Искуство их учи, да се то не чини из саучешћа према њима већ из других рачуна.

Свакако се прелом ближи, било да безвлашће и крваве борбе изазову овај, било да велике силе приморају порту на какав обрт, на који ова неће хтети престати. А како ће се тај прелом свршити видеће се. Сигурно је толико, да ће се раја српска очајно борити за своју народност и веру за своју будућност. ?.

Народни збор у Пивницама.

Како народ у овим тешким часовима мисли и шта осећа исказао је и јучерашњи збор у Пивницама. И ако је пут био врло рђав збор је био лепо посећен И то, што је било на збору, било је свесно и одушевљено.

Збор је отворио Јован Лабош, на словачком језику поздравивши госте кратком добродошлицом, за тим се приступило избору часништва. За председника од српске стране изабран је Александар Тошић, парох из Парага, а од словачке стране др. Људевит Мичатек, адвокат из Новог Сада. За перовође Л Димић, учитељ силбашки и Ђура Берећ. — Председник Александар Тошић, захваљује се на одликовању, износи у кратком али јазгровитом и добро смишљеном говору значај овога збора; даље позива браћу Словаке, да издрже у овој борби уз Србе у данашњим тешким данима. Рекао је да се с Пештом сад не може — а с Бечом не треба. Држи да ће у мађарском народу природним путем морати изићи на површину они свесни Мађари, који ће хтети с нама искрену братску слогу и једнаку слободу за све, а не само за се За тим је др. Мичатек у класичном говору на словачком језику изнео све оне повреде и неправде, које се чине народностима, и како се већ једном, то све мора у обрану узети и противу те неправде дићи народни глас. Напомиње злогласни Берзевицијев предлог, који иде за тим да помађари школе — а тиме да узму словачком народу, што је најмилије а то је — језик.

Изнео је даље како Фејерваријева влада нуди немађарске народе на тањир Мађарима, нека их мађаре, турче или раде, што им је воља — само нек не траже од њих ништа, нек не траже мађарску команду — од нас могу тражити све што им је воља. Уз велико допадање је говорио Душан Јаблановић парох старо паланачки. Навађа да су Срби дошли овамо пре 200 година, те заједнички са осталим Словенима очистили ову земљу од диндушманина Турчина. За ту услугу су добили различите услуге, које су нам мало по мало одузели. После Јаблановића говорио је др. Милојевић. Он је такођер изнео многе неправде мађарске владе, и говорио лепо језгровито о општем тајном гласању.

После њега је говорио од словачке странке познати словачки родољуб Игор Штефанек, млади свештеник из Старе Паланке. Он је говорио популарним народним језиком, износећи често пута народу примере, кад кад и у баснама, како би лакше растумачио — народу препредену политику Беча, и заслепљеност Мађара. Са жестоком сатиром помешаном са духовитим народним хумором, исмејао је и ишибао данашњу владу и њена недела, као и будуће смерове Народ се час грохотом смејао, час му клицао: живео! а понајчешће су се чули усклици: „живела правда!“ Било је вредно видети како је тај честити свештеник знао словачком народу, народним језиком све те тешке повреде, неправде и смерове изнети и како се на сваком лицу и очима могао видети — смех и сузе. После њега је говорио Јаша Томић немачки. Немци мада су многи разумели српски ил словачки, желели су да чују немачки говор. Томић је говорио о великом значају кризе и позвао Немце да не остану последњи у овој борби, јер се тиче свију нас Напослетку је прочитана резолуција коју је донео народни збор на Усековање — [која је једногласно уз бурно клицање усвојена. На збору је било хиљаду двеста душа — а ваљда и нешто више.

Криза.

Кошут и Хрвати.

Петорици посланика, које је речка конференција опуномоћила, да преговарају са угарском саборском већином, послао је Фрања Кошут свакоме од њих овај поздравни брзојав: „Поздрављамо своју хрватску и далматинску браћу и потсећамо Хрвате, да које год смо право себи извојевали, свагда смо га са Хрватима поделили а Аустрија нас обоје угњетавала Нека би Бог привео натраг Далмацију круни св. Стевана преко Хрватске! Очекујемо вас с надом и љубављу. Фрања Кошут.“

Хрватски изасланици су на тај поздрав брзојавили ово: „С радошћу и захвалношћу примамо ваш срдачни поздрав и не надамо се ничему оданде, одакле не може доћи. Споразумно радимо, да можемо одбранити и извојевати своја права; наша је топла жеља, да можемо што пре остварити своје тежње на корист и срећу оба народа. Петар Чингрија, Август Харамбашић, Вицко Милић, Антон Трумбић, Стеван Загорац.“

Владини смерови.

„Пештански Лојд“ доноси чланак, по свој прилици по наруџбини садање владе, у којем црта, шта нам може донети најближа будућност. Каже да краљ још увек чека, да му коалиција одговори на оних пет тачака које им је ставио. Ако коалиција пак за времена не одговори, онда ће се морати побринути за стално министарство. Држава не може никако остати без владе. Фејервари и чланови његове владе израдили су тачан програм, који се односи на све гране државног живота. Тај су програм поднели краљу и вољни су у случају потребе, да се приме владе и на основу свога програма да успоставе ред у држави. Извесно је да ово стање не може дуго трајати и да државни животни интереси захтевају, да се што пре именује стална, одговорна влада. Нема сумње, да ће се у најближој будућности одлучити судбина програма Фејерваријева, а с њиме и најближа судбина државна. Ако краљ одобри фејерваријев програм, онда ће га поновно именовати а он ће се трудити да задобије себи у сабору већину. Не пође ли му то за руком — доћи ће до нових избора.

У одбрану свога језика.

Донели смо већ вест, како је министар просвете и јавне наставе уништио закључак управног жупанијског одбора великокикилског (Nagy-Küküllő), у којему су Саси захтевали, да министар повуче своју неправедну наредбу у погледу мађарског језика у немађарским народним школама. — Министар је позвао жупанијски управни одбор, да у року од 30 дана донесе други закључак. Као што смо извештени Саси се спремају, да одлучно поново одбију тај напад министров за народне школе.

Напредак Српског Бродарског Друштва.

У модерно уређеној радионици Српског Бродарског Друштва, која се находи на Чукарици, код Београда, граде се сада два гвоздена шлепа од 57 метара дужине, 8 метара ширине и 2 метара висине, који ће искључиво скужити за превоз дрва и угља, носиће по 500 тона терета сваки и при пуном товару газиће само 1.60 метара. Ово су први шлепови, који се у Србији граде. Пре неког времена довршена су два гвоздена понтона за пристајање бродова по друштвеним агенцијама (који су такође први гвоздени понтони израђени у Орбији) а

гвоздени мостови, којима се замењују стари дрвени, одавно се у велико израђују у радионици. Гвоздени мост, који се находи на српском пристану у Земуну, признат је од комисије угарске владе као најбољи и најподеснији за пристајање бродова од свих осталих на Сави и Дунаву. Осим тога, друштвена радионица врши и веће оправке на бродовима који су пре ради тога морали ићи у стране радионице. Кад се зна да ова радионица постоји од скора (4—5 год.) онда је ово заиста велики напредак. Похвална је и намера друштвене управе да своју велику потребу у шлеповима, која из године у годину нагло расте, подмири бар у неколико производима сопствене радионице. Друштвена управа намерава проширити радионицу и снабдети је новим машинама и справама, како би за краће време могла више шлепова саградити.

У Славонији нема соли и дувана.

Код нас се већ неколико дана и може добити у великој трафици дувана. — Наш велико-трафичар је С. Шмидек и синови у Новој Градишци. То надлежни гледају кроз „не провидиме“ наочаре, јер је Шмидек „грађанин првог реда“, а кад се догоди код грађана II. реда, т ј. малопродаваца тај „малер“, онда они одмах буду оглобљени. — Такођер и солара у Окучанима нема соли и веле да може бити неће имати још за 3 недеље. Шта је то? Да томе није узрок екс-лекс?!

Колико има Аустрија војске у новопазарском санџаку.

Угледни италијански лист „Ла Газета ди Венеција“ приликом аустро-угарских намера у новопазарском санџаку, између осталог вели: „Поред свију званичних оповргавања, ипак стоји, да су у ово последње време појачани гарнизони у санџаку, пошто Аустро-Угарска хоће да буде спремна за сваки случајни догађај на Балкану“.

За тим вели: „Ево вам тачних података о војној снази аустријској на лимској територији: 9. брдска бригада је у Плевљу под командом подмаршала барона Јосифа де Рангла. Даље се у истом месту налазе: 3 батаљона пешачке регименте бр. 63, од којих се једна чета налази у гарнизону у Металки, а друга у Бољанићу; уз то се налазе још четири ескадрона коњице и једна чета пионира, две брдске батерије, једна возарска чета, један магацин провијанта и једна пољска болница. Сем тога постоје још гарнизони у Пријепољу, Јабуци и Прибоју, једна чета пешадије у Јабуци и једна чета пешака регименте бр. 86. у Прибаву“. Речени лист о том аустријском продирању пише:

„По свему томе се види да је Аустрија војнички спремна да окупира Митровицу и чак у згодном часу, да заузме све тачке лимске околине све до линије Ропозна — Планина. Али ако то Аустро-Угарска учини, могла би је изненадити велика олуја на Јадранском Мору.“ Док тако пише млетачки лист, и остала италијанска штампа жестоко осуђује намеру Аустрије Тако милански лист: — „Курир дела Сера“ каже: „Сваки корак Аустрије на Балкану значи два корака Италије пут Трента и Трста. А „Курир ди Сицилија“ отворено поручује аустријској влади, да се остави ћоравих послова, јер Италија неће дозволити да се на Балкану неправедно одузимају туђе земље.

Дражење у француској војсци.

Вође револуционарних и противојничких странака у Паризу излепили су по улицама објаве са својим потписима, у којима жестоко нападају војску, особито чеснике и позивају новаке, да пре но што отпутују у своје гарнизоне, искупе се пред западну железничку станицу и судлују у демонстрацијама против војске. Полиција је узаптила ове објаве. Народњачки и конзервативни листови захтевају, да полиција спречи ову — опасну демонстрацију. Исто тако јављају и више покрајинских листова, да су по равним местима излепљене објаве против војништва.

Румунски народни збор у Банлаку.

Пишу нам из Соке: „У недељу 18. септембра (1 октобра) одржан је народни збор у Банлаку. На збору ја говорио посланик Аурел Влад на румунском језику. Говорио је за опће бирачко право. Даље је још говорио румунски свештеник из Товладије и румунски учитељ Боркан из Банлака на румунском и немачком језику. Ови су између осталога рекли и то, да треба порезу плаћати, а не треба се поводити за опозицијом, која хоће да помађари народности. Ко је за асентацију, нека се пријављује у војнике својевољно. Збор је одржан под ведрим небом на излазу између Банлака и Соке. Света је било доста; највише из Банлака и Соке, па Овсенице и Долца.“

Године Христовог рођења.

Др. Херц, бечки професор је занимљиво откриће учинио. Он вели, да се Христос није пре 1905, него пре 1915. године родио. Предавање професора научењака — као што накнадно јављају — наишло је на велико интересовање. Др. Херц је изнашао, да су прађашњи звездари само на конјектуре ослањајући се, хтели су време Христовог рођења утврдити, па ако исто узмемо за подлогу, да је дан његове смрти после ускршњег пуног месеца првог петка био, лако је и његов дан рођена утврдити. Из тога сљедује, да је године његове смрти, 776 године после зидања Рима била, и по том рођење пада место у 753 — 743 години. Са тим се годинама слажу податци Луке Евангелиста и Тертулијана хроничара. И тако са звездарског гледишта, тако рећи са свим насигурно су утврђене године Христовог рођења; ми смо са рачунањем Христовог рођења са 10 година заостали.

Брзојави „Застави“

Стигли 27. септембра.

Криза.

Будимпешта. Коалиција је решила, да у сутрашњој седници не поднесе оптужбу против Фејерваријеве владе. Изгледа да ће сутрашња саборска седница проћи мирно. Фејервари ће изјавити; да нова влада још није именована, иначе ће распустити сабор краљевим ручним писмом. Затим ће гроф Андраши прочитати протест противу непрестаног одгађања сабору. Тај је протест коалиција данас саставила. Фејерваријева влада биће опет именована кроз неколико дана.

ЛИСТАК.

Нови живот.

I.

У порти.

Освануло је красно пољутарје Ђурђев-дана. Дан како само пожелети можеш, увече киша подобро на квасила, па се сад у јутру све бли ста и на лишћу и цвећу. Милина је погледати на све стране, свуда ти око запне за зеленило и пред кућама и у баштама, шљивицама и горе више села на планини а пролетњи зрак мириса и свежине опија заноси... Никад краснијих дана од пролетњих!

Сад се баш свршило јутрење а с јутрењем обавила се и служба, јер данас половина Тополовчана иде у својту у оближња села.

У порти црквеној застадоше мало на разговор петорица-шесторица а наскоро изађе и поп-Ђока, па зађе међу људе да се мало поразговори Учитељ Пера Поповић отишао кући, јер га његови већ чекају. Иду у Јовановце родбини но и ако је цео Тополовац осећао као неку радост у овако красном пролетњем дану, Божа Савић је из цркве одмах кренуо кући. Да неће и он куда у госте? Не, он вечерас путује у Америку. Погнуо је главу, шешир навукао на очи и жури се кући, ено већ зађе у „преки сокак.“ Ови у порти гледаху за њим, дуго сви ћутаху, а сви као да су једно мислили. Судбина Боже Савића и његово путовање у Америку давало им је доста предмета за размишљање.

— И Божа баш одлази, почеће деда-Гавра Пејић, но дао му Бог среће и здравља али та Америка није ни једног нашег усрећила, те неће ни њега. Ја овај ко тако мислим, а жалим га рећи ко сина.

— Шта је урадио себи је урадио, профућко је имање, поче његов комшија Паја, и те новце, што му за пут требају, узајмио је јуче у вароши, сад му је ето и кућа под теретом.

— Тако то сви раде, опет ће деда-Гавра, који год сели у Америку задужи се за пут, његови код куће морају да отплаћују а он из Америке пошаље једанпут или двапут нешто новаца, а онда ето га кући, али му се обично мора још послати новаца да може доћи. Та знате их све. Ено Јоце, мог Душана, ископао читаву кућу, ено Славка Прекрајца, још се тамо и покваре, науче господски живити. Е, е дао бих ја њима, друкчије би они радили.

Деда-Гавра се баш наљутио а имаде човек и право, јер од Тополовчана није ни један видео користи од Америке.

— А штета је Боже, рећиће поп-Ђока, вредан је ко црв а и добра је срца.

— Грешио бих душу, господин-попо, кад бих рекао да није тако, али братија га упропасти, онај бирцуз преко упропастио га је — рече деда-Гавра увишенијим гласом и показа штапом на највећу кућу у селу, жуто окречену са венцем и стакнутим на једној мотци.

— Тако је, потврдише скоро сви

— Па само да се није карто, рече комшија Паја, е камо његове лепе среће, а колико сам га пута ја, овај, ко отац световао, аја не слушају данас млађи старијега, хе што ћеш.

У последње време се ипак тргнуо, рећи ће деда-Гавра, видио је куда је дотерао: отишла земља па и шљивик, све је продао, а треба живити. Ту жена, ту двоје деце, треба то ранити али тешко је то зло поправити. Оно крова над главом и виноград то је све а с наднице се тешко живи, а има и дуга да отплаћује, те човек ће сад да покуша и у Америци. Штета, штета Боже! Сад да устане покојни Панта — Б г да му душу прости, — да види куд му се син спрема. Штета, штета Боже, а волим га иначе, рећи ко сина. Поштен је а добар ко душа, шта ћеш завело га друштво, а он био лаган, па готова пропаст.

(Наставиће се.)

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Свим сродником и пријатељем мојим, којим имадоше толико љубави и доброте, те ми на Крстов-дан 14 (26.) септембра о. г. седамдесетогодишњицу мога рођења поздравише, овим путем изјављујем моју најтоплију захвалност, с том узвратном жељом, да би милостиви Бог дао, да и они седамдесетогодишњицу дочекају, само у бољој срећи и потпунијем задовољству, него што сам је ја дочекао и доживео. Хвала нашем ревносном, родољубивом и примерном свештенику и администратору врдничке парохије г. Бранку Иванићу, који је имао доброту, у овдашњем св храму Божијем, са мном заједно, отслужити св. летурђију, а по свршетку исте, у име своје, у име своје красне и ретке млађане супруге гђе Љубице, те и у име својих парохијана, у моме дому, најсрдачније поздравити ми горепоменуту седамдесетогодишњицу мога рођења, а четрдесетогодишњицу од како сам у свештеничком чину.

Још једном изјављујем, и онима из Србије, из Срема, и онима из Карловаца, и онима из Беча, моју топлу захвалност.

У Врднику 20. септ. 1905.

Стеван Моловић

I 1065 1—1 умир. парох иришки.

ЗА МОЈУ МАНУФАКТУРНУ ТРГОВИНУ

потребујем МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА,

који најмање 3—4 године сервира. — Ступити може одмах.

Живојин Терзин,
Велики Бечке ек.

I. 1069 3—3

ПОЉСКО ИМАЊЕ.

Од 42 хектара зиратне земље, подесне: за ратарство, повртарство, воћарство, виноградарство и сточарство, издаје се под закуп од Митров дана.

Имање ово налази се на десетом километру од Београда на главном друму.

Снабдевено је свима зградама и стајама које су потребне једном економном добру.

На овом имању има засађеног воћа, и младе винове лозе, а простор од преко 5 хектара употребљен је за баштована и снабдевен долапом за заливање који има своју сталну воду.

По потреби ово се имање може поделити на два дела и издати под закуп са свима алатима за обраду ратарских и повртатских усева, запрежним колима и стоком. Стручни економи и практично образовани привредници, који би били у могућности да се из својих средстава исдрже за прву годину и обделавају ово имање својом фамилијом — задругом и т. д. ув сигурно јемство могу ступити на ово имање са удлом у чистој добити.

Ради обавештења обратити се адвокатској канцеларији Добре Ст. Петковића Љубичина ул. бр 11. (преко пута Трговачке Банке). I. 943 6—6

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.